

לקט מלשונות פוסקי זמנינו, מש"כ להלכה בפסלנותה של "בוררות"

מדברי הגה"צ ר' שמואל הלוי וזאנער שליט"א
מש"כ בספרו שו"ת "שכמ הלוי":

"אסור להכריז לעשות פעולה נגד צד השני ולהחליט ע"ד עצמו...
ובג"ד שקשה הכבוד בפועל מעשה שקר ואיום - והפסו אותו בג"ד אחר
על כך... הרי המבואר בחי"מ (פי"ג, סי' 17); דאסור להכנס שישב בדין עד
שיודע עם מי יושב, שמא ישב עם אנשים שאינם מהוגנים, ובח"מ (פי'
17, סי' 17) ביודע שהדיין גולן או להצטרף עמו, והשתא לא מבעיא
אם נתברר באמת שהלה שיקר וכיוצא בידועים, א"כ ה"ה בכלל המבואר
בסי' 17 ה"ה, אלא גם אם אין הדברים מגיעים לכל כך להיות נקרא רשע
ע"י, מ"כ"מ בודאי חוקתו כבר ממוקפת, וה"ה בכלל המבואר סי' 17
ה"ה, וא"א לחייב שאר הדיינים לשבת אתו כיון שנתעדר חוקת
כשרותו." (ח"ו, סי' רי"ג)

"בענין ה"ה, הריב מאוד מעניני זבל"א ובוררים שנעשו חיים - הם
חיפך דע"ת והיפך יסוד כוונת חו"ל בתקנת זבל"א, ובענין מאז ירד
ההוד מלאים, והרבה מאוד מרינין חובל"א פוסקים על דברי שוא
ושקר, ומתקנים דברי אלוקים חיים ע"י נגיעות וכצע כפ"ק, ומכ"ש
אם רואין דיינים שאינם הגונים עושים ח"ו משפטים כל ידעום, וקשר
רשעים אינו מן המנין, דמנין והתועדות דינם אינו נחשב כלל."
(ח"ה, סי' רי"ג)

"בוה"ז חושבים שע"י חובל"א ניתן רשות לבעלי התחבולות
להפוך דברי אלוקים חיים, וכי ע"ז חשבו חז"ל כשאמרו בזבל"א
וחבל"א... שהדינים בזבל"א שכ"א מבג"ד מסדר מענותי לפני הדיין
שלו ונותנים לו שכר ע"י, וכל מעיינו אז א"י להמעות את בעל דינו
שכנגדו, אלא שבערוה"ש למד וכו'... שכיון שב' הצדדים עושים כן,
א"כ ע"מ כן נבנוס לדין וקייבלו עשייתו. ולפי"ז תינה אם שניהם
מסכימים לזה, אבל אם דין ששוא"א אינו רוצה להסכים לדרך
קלוקל זה, ורוצה בב"ד שלא יאמץ תהלה המעות ושלא יהיה משותף
משום צד, שמיטא דא"א לכפות אדם על זה, ומכ"ש ב"ד ידוע
שהחבל"א משנה ומטעה הריב פעמים בידועים." (שם, סי' ש"ב)

"כל ענין זבל"א בומה"ו צריך חקון בהרבה מן המקרים."
(ח"ט, סי' ר"ה)

מכתב "קול קורא" מהגה"צ אב"ד קאשוי שליט"א:

יום ד' לס' ואח צעקתם שמעתי מפני נוגשיו כי ידעתו את
מכאוביו, י"ח מכת תשס"ב לפ"ק

"הנה כדבר מה שנפרץ לאחורנה ונעשה כחיתר, שבעלי דינים
שוכרים לעצמם כוררים ומשלמים להם הון רב, ובשכר זאת הם
מסכימים עמהם עצת קודם המשפט ללמד לשונם לרבר מענות של שקר
ומרמה מה שיועיל לזכותם, ואז"כ בשעת המשפט הם מחמים עליהם
בכל מצדקי ובדרכי עקלתון להפך הקערה על פיה כעורך דין ממש,
ודין גרמא שהשליש שבם הוא נוטל חלק כחלק, הוא תחת לחץ גדול
לצדד לאותו הבורר שמסבא לו יותר יונידים, וע"כ הוא מועיל
בתפקידו מלעשות חקירת וררישה לגלות את הרמאי במצווה עליהם
ע"פ ההלכה, (ע"י מוש"ע חו"מ פ"י סי' 17) וכה"פ (פי"ה, סי' 17), ולא עוד
אלא שמתום את מ"ז של צד השני כבדי להעלים את האמת. והמועיל
יוצא, שיום יום יוצאים משפטים מענותים ומקולקלים ה", והנעשקים
צועקים ואינם נענים, כמו שהעידו כמה וכמה עדים נאמנים ת"ח ויראי
ה' שישבו בב"ד וראו ב"ו כמו עיניהם."

"אשר על כן הנני לגלות בזה, שלענ"ד יש אסור גדול להתדיין
באופן "מסול" שכזה, מה שיש כה משום הריסת המשפטים, שהוא
אחת מן עמורי העולם (מלכות נגלות סי' 17), וגם מציל את הדרו מן
צרות רבות (מלכות נגלות ק"ט סי' 17), מלבד כמה לאויין דאורייתא הכרוכים
בזה. ועאכ"כ דאין בכוחנו לכתוב שום בע"ד להתדיין באופן המסול
לדינא, וכמ"ש בשר"ת עבודת הגרשוני (פי"ה, סי' 17), ובשו"ת בן פורת (סי'
17, סי' 17)."

"ותלילה לשום בג"ד בישראל (או לדיין חיד) לכוף אתו מן
הבעלי דינים על בוררות שכוח ע"י איום ב"סידוב" וכיו"ב. והדבר
משום שתוכנע המתקשש עצמו על "בוררות" דוקא, שהנתבע לא נעשה
"סרכ"ן כמה שממאן מלהתדיין כן, כי א"א לכוף אדם שיתדיין באופן
ה"מסול" לדינא. וכמו כן נתבע שמשבי על הזמנת הכ"ד שרוצה
להתדיין ב"בוררות" דוקא, הוא "סרכ"ן עבור, והוא"ל כאומר שאינו
מוכן להתדיין רק לפני ב"ד או דיינים "מסולים".

ובכוח חיוק עמוד המשפטים על מכונה, נוכח לכל מיני ישועות
והשפעות מוכות, ויחייבים בנו יעוד ישעיה הנביא, ציון כמשפט חפדה
ושביה בצדקה במרהר דידן, אמן.

"דברי הגה"צ אב"ד קאשוי שליט"א אינם צריכין חיוק וא"צ
לחסמתי, והנני כיודא ועוד לקרא כי המה דברים ברורים, וע"ז
באה"ע ה' להדש שכמ תשס"ב, ישראל חיים מנשה מרידמאן
דברי מרן אינם צריכין חיוק, והם דברים ברורים ואמיתים,
וכיודא ועוד וכי"כ ענה"ה, חיים אברהם דובער מלאהר,

"דברי הגאונים הצדיקים הג"ל הם קילורין לעינים, והאמת עדי
לעצמו", וליתר שאת באנו יום עני הקסן על החתום ב' תמוז תשס"ב,
אברהם צבי הלוי בעק

מדברי הגה"צ ר' משה שמעון זצ"ל אב"ד דעברעצין
מש"כ בספרו שו"ת "באר משה":

"כבר אמחול" (נגה ק"ט סי' 17) אם ראית דור שצרות רבות באות
עלי צא וכדוק בדייני ישראל, שכל פרענותי שבאה לעולם לא באה
אלא בשביל דייני ישראל, ומהו שצריך לברוק; אם מקימים דברי חו"ל
(גימט ק"ט, ג' ומסדוק ו' 17); לעולם רדא הדיין כאלו תריב מונחת לו בין
יריבותיו וגינתם פתוח לו מתחתיו, ועכשיו נומלים "מסק גלמ" תחת
גינתם פתוח... כל זה כתבו רבותינו שבגולה זכ"ע על רבנים דיינים
מומחים יושבים על מרון שהיו מרוקנים בכשרותם יראים ושלמים חרדים
לדבר ה', והעולה על כולנה: שלא עשו פרנסתם מאמונת הבוררות."

"ועתה שובו שמים על הרעה וצדקת מפראת המתפשטת יום יום
ואוכלת ומבערת את המוב הנשאר, רבאן באצ"כ רוב הבוררים - כל
או רוב פרנסתם או חלק גדול מפרנסתם משכר הבוררות, ולכן כל
בורר ובורר מנין זה מחפש פירסום עד כמה שירו הרמה מונעת...
ומאחר שפרנסתם תלויה בזאת; שצד שלהם שבחר בהם יצא זכאי -
ויקבל ע"ז "מאבליסיטי" היינו פרסום נאה מוכ ויפה, מלמדים אותם.
עצה רעה מה למען... וע"י מעשה כוררים כאלו כבוד התורה
ומתמעט - ושוחקים בשוק על ד"ת הנעשה ע"י כוררים ידועים
ומפורסמים כאלו, ועל הרבנים הגדולים מוקני דורינו מושל
החוב להשמיע קולם קול להבת אש ולגודר גדר.."

"ורב מוכנה סיפר לי, שפ"א הגיד לפני רביה"ק אדמו"ר מסאמאר
שליט"א - והתפאר בצדקת אביו שמעולם לא רצה לקבל שום בוררות
בד"ת, וע"ז השיב לו רביה"ק; שמלפנים היה זה באמת צדקת גדול
ורבואה, אבל עתה שהבוררים הם "בערופם כוררים" - אין שום צדקת
ורבואה אלא לקבל, אדרבה חירוש ורבותא הוא אם מקבל על
עצמו להיות בורר אם יראת ה' נוגעת בלבבו." (ח"ד, סי' קמ"ה)

"לפי קול הנשמע - ההולך וחוק מאוד; שהדיינים נוטלים הרבה
יותר מכדי שכר במילה, ולא עוד אלא כשיש כאפשרותם לגמור
הד"ת בישיבה אחת - מרביין בישיבות ב' וג' וד' פעמים, כי עבוד
ישיבה אחת א"א ליקח שכר גדול כזה, ולא רק שתוכעים כמה
ובחוקה ונוטלים כ"ד רחבת, אלא ששום חנינה ובקשה מצד הבע"ד
אינו מועיל כלל אצלם, ואפילו מעניים מרודים ממש חוסמים פרושתם
הדלה והאחרונה... (כי אומרים) שאם אין לה תחזור על הפתחים ותשלם
ה"מסק גלמ" כי זה פרנסתם. חרפה ובושת תכפת פניהם... דאפילו
המקילים ומתירין ליטול שכר יותר מכדי במילה - אבל לא באופן גם
כזה, חרפה ובושת תיטול לנו, ובוה מאבדין תורה וישיה של תורה רחמנא
לישוכן מהאי עונשא." (שם, אות י')

"דברים גוראים מעשי נבלה - שגורם להם אהבת ותאות כסף של
אלו הבוררים... והכל בשביל שיקבלו עוד כסף בעד ישיבת אחרת,
ומענה בפיאם; "משכו" את הד"ת" - וקחו לכם" כסף תרבת..."
(ח"ה, בהקדמה)

"ומכאן אתה דן על הבוררים הצבועים "בערופם כוררים"
("אומנים כוררים") המלמדים בעל דינם לומר שקר וכזב בד"ת כדי
שיכנו (ר"ל יתחייבו) בדין, ויקבלו שכרם משלם ויהפרסם שמש המוב
(הרע) שהבורר אותו הוא יוצא זכאי וחיב, כי הרבה משתכרים כאן,
וריקן מביטים אולי - אבל מלאים לביתם עיילין, אוי לה לאותה בושה
ואוי לה לאותה בלימה."

"ותעולה על כולנה, שה"מעראר" גדול כ"כ - שהכל שותקים
ואין מוצא לה ומצפונה, כי יראים לנפשו שיגורו בהם הכלבים הרעים
ותחיות מורפות... ואין מושיע כי אין מרם מציל."

"ומכאן אתה דן שעד כמה צריכין הבוררים-אומנים (בערופם
כוררים) לעשות תשובה על כל דיבור ודיבור של נמיית דין כדי לזכות
(לחיוב) את הבע"ד שלו שכורר בו לרע, בעל הוצאת ו"ל שלהם...
שמכריעים את כל העולם לכף חובה... ואוי להם להבוררים האומנים
שעתידים ליתן דו"ח על הרע שעשו וגרמו... שמעוררים דין לפמה
ולמעלה. ואמללא היו שותקים אפשר שהיית שותק ג"ב, אבל דוקא
רוצים לישא דגל התורה כראש כל הוצות, ועל זה אסור לשתוק,
וכל השותק עונו ישא." (שם, סי' ק"ע)

מדברי הגה"צ ר' יעקב ישראל פישער שליט"א
מש"כ בספרו שו"ת "אבן ישראל":

"מה ששאל; היות שהוא רב בשכונה, וישנם מתושבי השכונה
אשר הלכו ל"בוררות" בזבל"א... וכשנפסקה הבוררות - צד אחד לא
רצה לקיים את ה"מסק" בוררות - יצא מן הבוררים כתב "סידוב" עליו...
ושאל איך לנהוג..."

"גראה דובמניני שהותרה הרצועה - וכמעט רוב הבוררים לוקחים
תרבת כסף - יותר מ"שכר במילה", וכבר נפסק בשו"ע (פי"ט, סי' 17);
דהנוטל שכר לרזן - כל דיניו במילים... ועי' בנתיבות (נס, ק"ט) -
שכתב; דהו"ל לקחו ממנו שם "דיין" עיי"ש, ומכיון שכן - בודאי
ד"כתב סידוב" שלהם אינו כלום - כיון שאין כאן דין ואין כאן דייין,
ואף התרים ללכת לעריכאות אינו כלום... ואין להושיב לכתב סידוב
שלהם." (ח"ה, סי' צ"ה)